

סיון

גני ילדים בחבל אנג'י

מסע

לובנה נאשף מנהלת גן אלבראעם בטייבה, מרצה על נושא המדעים במרכז דע-גן

ביקור בגני אנג'י

הגעתי לביקור לימודי בגני אנג'י עם קבוצה מגוונת של אנשי חינוך: שלוש נשות חינוך מסינגפור, שתי נשות חינוך מארה"ב, אשת חינוך מאוגנדה ושלושה אנשי חינוך מישראל, אני ביניהם. המשותף לכולנו היה החלום להגיע ולחוות מקרוב את הגנים של אנג'י, במטרה ליצור עתיד טוב יותר לילדים הצעירים שאנחנו מחנכים במדינותינו. בתקופת ההכנה לביקור צפיתי בתמונות ובסרטוני וידיאו על הגנים וקראתי חומר תיאורטי. כל אלה רגשו אותי והחזירו אותי לשנות ילדותי, בתחילת שנות ה-80, שהיו מלאות תעלולים, טיפוס, משחקי רחוב (ברחובות שקטים, שאינם עמוסים במכוניות) ובעיקר מלאי שמחה.

כבר בעת שהמטוס נחת בסין, פגשנו את המשמעת הידועה של הסינים. איש מהנוסעים לא קם עד שלא קיבלנו אישור. היציאה מהמטוס הייתה זהירה,

משחקים ביחד ולחוד, בלי שהגננת מתערבת במשחקיהם או אומרת להם מה נכון ומה לא. כך יש לילדים יותר זמן ויותר הזדמנויות להתרכז במשחק ולתרגל חשיבה ויצירתיות. הילדים בונים גשרים בעזרת סלמות וקרשים, רצים בין חביות ענקיות, משחקים ובונים עם לבנים, קוביות עץ וחבלים, משחקים בבובץ ומטפסים על עצים גבוהים, ואז גולשים על המגלשה הניצבת בצד השני. לאחר שעת המשחק, הילדים צופים בסרטונים המתעדים את משחקיהם, דנים עם קבוצת המשחק שלהם בתגליות, בכוונות ובבעיות שהיו להם בעת הפעילות, ויוצרים ציורים מורכבים בנושא המשחק ששיחקו בחצר.

אנג'י פליי (Angi Play) היא תוכנית לימודים ייחודית לגילאי שלוש עד שש, הפועלת מזה 18 שנים בחבל אנג'י שבסין. התוכנית, שפותחה על ידי המחנכת הסינית צ'נג שואצ'ין (Cheng Xueqin) עבור ילדי הגיל הרך בחינוך הציבורי, כוללת עידוד יוזמה עצמית של הילדים, משחק עצמאי, משוב עצמי וביטוי עצמי. פעילות הגן מאפשרת מצבים רבים של לקיחת סיכונים, בצד אהבה, שמחה ומשוב עצמי, תוך שיתוף משפחות הילדים והקהילה. בחבל אנג'י משתתפים מדי שנה בתוכנית ייחודית זו 14,000 ילדים, הלומדים בכ-450 גנים.

בבסיס החשיבה החינוכית בגני אנג'י עומדת עצמאות הילדים, הילדים

בלי לדחוף או למהר. בערב הגיענו אירחה אותנו המחנכת צ'נג לארוחת ערב חגיגית, בירכה אותנו בלבביות והתייחסה לכל אחת מחברות הקבוצה בצורה אישית. מכיוון שהיא דוברת סינית ויודעת רק מילים ספורות באנגלית, התקשורת התנהלה בעזרת מתורגמנית. ארוחת ערב ראשונה זו הייתה פתיחה מעניינת להכרת המטבח הסיני בחבל אנג'י, וכללה מאכלים צמחוניים ובשריים וכן מאכלים עתירי פחמימות מאורז ואטריות. ארוחה זו הפיגה אצל כולנו את החששות מהאוכל הסיני.

למחרת ביקרנו במוזיאון Anji Ecological Museum, המציג ממצאים ארכיאולוגיים מתקופות שונות, שהתגלו בחבל אנג'י. המוזיאון כולל אגף לקליגרפיה סינית ותערוכה אנתרופולוגית של כלי עבודה, חדרי בית מסורתי, כלי מוזיקה ונציגים של החי והצומח בחבל אנג'י. לאחר מכן ביקרנו באחד מגני אנג'י ביום החופש של הילדים, מה שאפשר לנו להתבונן ללא הפרעה במשחקים הנמצאים בחצר רחבת הידיים. רבים מהמשחקים הם גרוטאות מאולתרות ואחרים עוצבו במיוחד על פי מטרות שהוגדרו מראש: עידוד יצירתיות, לקיחת סיכון, שיתוף פעולה בין חברי הקבוצה והרבה שמחה. צ'נג אמרה לנו שאחד הדברים שראתה לפני שפיתחה את התוכנית היה חיוך על שפתיים של ילדים ולא בעיניהם. לכן, בפיתוח התוכנית היא ביקשה, בין השאר, להביא שמחה לילדים ואור לעיניהם.

מלבד עיצובם המיוחד של המשחקים בגני אנג'י, מה שעוד בולט הוא השפע בכל מוקד יש די והותר משחקים לכל ילד וילדה, למניעת עומס. כך, במשחק בנייה יכולים כל ילד או ילדה לבנות לבד עם לבנים ועם כל קובייה שירצו ועל פי התכנון שלהם באותו רגע. במקביל יכולה קבוצת ילדים אחרת לבנות גם היא מבנה משלה ולהינות משפע הקוביות. הילדים ניגשים למדפים בעת הצורך, לא צריכים להתווכח על הקוביות, וכך פנויים יותר

לבנייה וליצירה וליצירת קשרים חיוביים עם עמיתיהם.

בחצר, לצד מרכז הבנייה, יש מרכזים נוספים: מרכז משחק בבוץ, שבו משחקים מדי יום עם בגדים ונעליים מתאימים; מרכז משחקי מים וציור על קירות עם צבעי אקריליק; מרכז בנייה עם סולמות, חביות וקרשים; מרכז אומגה; מרכז גלישה מתל מוגבה; מרכז משחק בחול; מרכז פעילות בחומר ועוד. הכיתות, כמו יש פסנתר, ספרייה, מדפים נגישים עם משחקים לילדים,

בשנת 1996 פרסם משרד החינוך הסיני מסמך ובו סטנדרטים לחינוך מיטבי בגיל הרך. אחד הסעיפים במסמך זה אומר, כי החינוך לגיל הרך צריך להתייחס למשחק כאל "פעילות יסודית שצריכה להיכלל בכל סוג של פעילות חינוכית". המחנכת צ'נג שואצ'ין, אז גננת מהשורה, קראה את המסמך והחלה לחשוב מחדש על עניין המשחק בגן.

עד מהרה גילתה צ'נג שהילדים בגן שלה משחקים 'משחק מזויף'. כלומר, משחקים כדי להגיע למטרות הלימודיות שהציבה להם. בנוסף, היא ראתה שהילדים לא באמת שמחים בעת שהם משחקים. צ'נג שאלה את עצמה: מהם הזיכרונות העמוקים ביותר שלי ממשחק כילדה? ולאחר מכן הפנתה שאלה זו אל הגננות והמנהלות שעבדו איתה. מה שגילתה היה שזיכרונותיהן ממשחקיהן בילדותן היו משמעותיים ביותר ואף הגדירו את ילדותן. חוויות המשחק, המורכב והעצמאי, היו הרגעים המיוחדים של ילדותן.

בעקבות כך הכניסה צ'נג לגן משחקי בנייה גדולים במקומות רחבים ופתוחים, וביקשה מהגננות העובדות איתה להתבונן מרחוק במשחקם של הילדים ולסייע להם אם הן פונים אליהן לעזרה. צ'נג ראתה שילד יכול לשחק עשר דקות וליהנות, אבל כשהוא משחק שעתיים רצופות הוא יכול לעשות הרבה דברים מעבר. למשל, לבנות מבנים מורכבים לגובה ולקבוע כללים לשימוש בהם, לפתור בעיות, להסיר סכנות ולקבוע סדר כדי ליהנות יותר מהמשחק. צ'נג למדה גם כי זמן הוא גורם מכריע באפשרויות שמזמן המשחק וכך גם ארגון הסביבה. צ'נג ביססה את ערך המשחק בחינוך, 'המשחק האמיתי' (True Play).

מערכת הכוללת מחשב, מקרן ומסך, משרד לגננות, שירותים לילדים ולגננות, מיטות או מזרונים לשנת צהריים.

בכל כיתה בגני אנג'י יש שתי גננות, סייעת אחת ובין 25 ל-37 ילדים. טווח הגילאים בכל כיתה בהתאם לגודל הקהילה. בקהילות גדולות, מרובות ילדים, מחולקים הילדים לפי קבוצות גיל. באזורים שבהם הקהילות קטנות יותר הגנים הם רב-גילאיים.

סדר היום בגן

היום נפתח בשעה שמונה בבוקר במסדר בוקר, שבו עומדים הילדים עם הגננות, מברכים זה את זה ומתחלקים למשחק בחצר לפי כיתות, במגוון המרכזים. בהמשך, לאחר סידור המשחקים בחצר, נכנסים הילדים אל הכיתות, מציירים את משחק הבוקר ומקיימים משוב (רפלקציה) על פעילותם בחצר (עוד על כך בהמשך). בשעה 11:30 הם אוכלים ארוחת צהריים טרייה, המבוסלת במקום. בנוסף, הם מקבלים שתי ארוחות ביניים מדי יום, האחת בבוקר והשנייה בשעה שתיים. לאחר ארוחת הצהריים הם פושטים מכנסיים, מקפלים אותם ונכנסים כל אחד למיטה או למזרון שלו לתנומת צהריים, עד השעה שתיים. בזמן זה מכינות הגננות פעילויות לילדים, מסדרות את חלל הגן ומארגנות את תוצרי הילדים. בשעה שתיים, כשהילדים מתעוררים, הם אוכלים ויוצאים שוב לחצר לשחק. בחודשי החורף, הילדים פועלים יותר בכיתות ונמצאים פחות בחצר.

נגיעות של אהבה

מכלול הגנים הראשון שבו ביקרנו, Jiguan kindergarten, הוא מבנה של בית ספר לכל דבר, גדול יותר מאשכול הגנים המקובל בישראל. מכלול גנים זה כולל 12 עד 16 כיתות, והחצר שלו גדולה מאוד, כחצר בית ספר. בביקור ראשון זה התבקשנו לחוות את העשייה, בלי לצלם ובלי לדבר עם הצוות ועם הילדים. הגענו בשעה 8:30, כאשר הילדים, היו במסדר בוקר, שבו עמדה כל כיתה גן עם הגננת, והמנהלת פתחה את היום בדברים אל הילדים. לאחר כמה דקות התפזרו הילדים עם הגננות למוקדים השונים בחצר הגדולה. כל קבוצה שיחקה בחלק אחר של החצר, בחלוקה על פי גילאים. מעניין לציין, כי בתוכנית הלימודים של אנג'י, במכלול גנים הכולל כיתות גן רבות, כמו זה שבו ביקרנו, כל גן משחק במרכז מסוים בחצר במשך חודש ולאחר

כל זה נעשה באווירה נעימה, מתוך הנעה עצמית וללא צורך בעידוד מצד הגננת.

כשהילדים נכנסו לכיתות, התבקשו להתלוות כל אחת לכיתה אחרת ולצפות בנעשה. אני נכנסתי לכיתה של ילדים בני שלוש. הם ישבו במפגש והגננת הקרינה להם תמונות שצילמה בעת משחקם בחצר וביקשה שיבחרו תמונה אחת. בעקבות בקשתה וההתבוננות בתמונות התקיימו בין הילדים שיח ורפלקציה. בתמונה שבחרו נראים הילדים משחקים בקוביות בחצר ובונים מבנה שאורכו מטר אחד, רוחבו 80 ס"מ וגובהו 40 ס"מ. נראה היה שהם החלו להוסיף קרשים צרים באורך מטר מעל מבנה הקוביות. כשהגיעו לסוף המבנה, הקרש לא הגיע עד קצה המבנה מצד אחד ולכן הם לא יכלו להשלים את המבנה שתכננו. בכיתה, תוך כדי התבוננות בתמונות ובסרטונים המתארים את מהלך הבנייה, ניסו הילדים לפתור את הבעיה שהתעוררה בחצר. הם קמו ממקומם, הסבירו מה עשו והציעו איך אפשר לפתור את הבעיה. השיחה התנהלה בשפה הסינית, כך שלצערי לא יכולתי לעקוב אחר תוכנה, אך הילדים דיברו גם במחוות גוף, הדגימו אורך ורוחב עם הידיים והסבירו בתנועות ידיים מדוע לא יכלו להמשיך את התקרה בסוף המבנה. הסתבר שבצד אחד הם הניחו שמונה קוביות, ואילו בצד השני הניחו חמש קוביות בלבד. הצעתם הייתה

מכן עובר למרכז אחר. כך משחקים כל הילדים בכל מרכזי החצר על פי תורם, ובהתאם לצרכיהם וליכולותיהם.

הגננות השמיעו שירים ורקדו עם הילדים כ-20 דקות, ולאחר מכן החלו הילדים לשחק. 16 כיתות גן שיחקו שעה שלמה בחצר ורק קולות שמחה עלו מהחצר. במשך כל אותו זמן צילמו הגננות בטלפונים הניידים שלהן סרטונים ותמונות של הילדים בחצר, ולא התערבו כלל במשחק. בתחילה התקשיתי להתבונן בעשייה החינוכית ובמשחקם של הילדים בלי לצלם, אך לא עבר זמן רב והבנתי בדיוק מדוע התבקשנו לא לצלם. ההתבוננות בלי לצלם היא אותנטית יותר, מדויקת יותר. משחקיהם של הילדים במרכזים השונים, שפת הגוף שלהם ושפת הגוף של הגננות נקלטו טוב יותר בתודעתי, כמו גם הרוע של הגננות והמשחק המשותף בין הילדים.

מעניין היה לראות את תודעת הסדר של הילדים. הילדים רגישים לאיתות על מועד סיום המשחק, הם מודעים לכך שעליהם לסדר את המשחקים במקומם, להחליף בגדים ומגפיים, לשתות מים, להחזיר את סלסלת הבגדים למקומה או לתלות את בגדיהם על קולבים ולהחזיר את המגפיים למקומם, על פי שמם. בנוסף, הם מתפנים לעזור לאחרים במידת הצורך, מחכים עד שכולם מוכנים, ואז מתקדמים לכיוון הכיתה.

נגיעות של שמחה

ביום הרביעי ביקרנו בגן Langcun kindergarten, המיועד לגילאי שלוש עד חמש. גן זה נמצא במבנה עץ ומסביבו הרים עם יערות במבוק ירוקים, האופייניים למחוז כולו. כבר בכניסתנו לגן זה הרגשנו בעליזות ובשמחה של הילדים. בתוך בקתות עץ קטנות הוסתרו עבורם תחפשות ואיפור, והם התחפשו, התאפרו ושיחקו בכלי המוזיקה האתניים שהיו תלויים בחצר היפה. בהמשך, הילדים בנו במה והעלו עליה הצגה, לבושים בתחפשות.

בסיום הפעילות בחצר נכנסנו לכיתה והאזנו, בעזרת מתורגמנית כמובן, לשיחת הרפלקציה שקיימה הגננת עם הילדים.

הגננת: למה היו מספרים על הקוביות?

הילדים ענו: כדי שהאורחים יישבו עליהן.
הגננת: למה הם לא יישבו?
ילדה 1: אולי ההצגה לא יפה!
ילד 2: אולי הבגדים לא יפים!
ילד 3: אולי השירים לא יפים!
ילדה 4: אולי הם לא יישבו עליהן בגלל שהן היו צמודות זו אל זו?
ילדה 1: הרחקנו בין הקוביות, אבל אף אחד לא ישב עליהן.
גננת: מה צריך לעשות כדי שישבו עליהן?
ילד 2: למכור כרטיסים להצגה.
ילד 3: אבל מכרנו כרטיסים ואף אחד לא ישב!
ילדה 4: צריך ללכת למקום מלא אנשים ולמכור כרטיסים שם, כדי שהרבה אנשים יבואו.

התחנכו באופן שונה. מההורים שפגשנו באותו יום הבנו שהחוויה שנוצרת בגני אנג'י שונה מזו שנוצרת בגנים אחרים. אחת האימהות סיפרה לנו, שכאשר ילדתה הגדולה עברה לבית ספר יסודי בעיר אחרת, אמרה לה המורה שהילדה אומרת את דעתה בקלות מול הכיתה ומול המורים, מה שלא אופייני לילדים המגיעים מגנים אחרים. עוד סיפרו ההורים, שילדיהם מחליטים במה לשחק, שיש להם ביטחון עצמי רב, שהם משחקים בצורה חופשית וכי הם אחראים ואוהבים לעזור לאחרים. חלק מההורים אמרו כי בתחילה, כשהיו צופים בסרטונים, הם חששו מהמראות, אבל הגננות הסבירו שהסביבה שבה משחקים הילדים היא סביבה בטוחה ותמיד יש בה מבוגרים אחראים לסיוע.

להעביר קובייה אחת מהשורה הקצרה לשורה הארוכה, וכך ליצור אורך דומה בשני הצדדים ולהשלים את התקרה.

הילדים דיברו בנעימות, עם מחוות גוף רבות ובביטחון עצמי רב. הם נתקלו בבעיה ופתרו אותה בעצמם, בלי שאף מבוגר יעזור להם. הם גם ידעו להסביר את העשייה שלהם ולבקר את עצמם ואת דרך עבודתם.

נגיעות של מעורבות

ביום השלישי ביקרנו בגן Shuangyi kindergarten, שנמצא במרחק חצי שעה מהעיר אנג'י. בגן זה לומדים 16 ילדים בגילאי שלוש עד חמש. זהו גן רב-גילאי, מכיוון שהוא נמצא בכפר קטן, שבו רק מעט ילדים. הילדים שיחקו בשלולית מים שהייתה בחצר, מילאו דליים והעבירו מים מבקבוק לבקבוק בעזרת צינורות ובעזרת משפך. אחד הבקבוקים נפל אל המים והילדים, בחשיבה משותפת, ניסו לתכנן איך להוציא אותו. אפשר היה לראות שהילדים מעורבים מאוד במשחק לאורך כל הדרך. הם אלה שקובעים את דרך המשחק, את התכנון ואת פתרון הבעיות. מעורבות ברמה זו במשחק מביאה לתהליך חקירה ולהתלהבות יומיומית מהמשחק ולבניית קשרים עם הסביבה הפיזית והחברתית.

מעורבות הילדים במשחק והחוויות שלהם עוברות גם אל ההורים, אשר

הילדים משחקים במרכזים השונים שבחצר בהתאמה לגילם. ילדים בני שלוש משחקים במרכז החול, במשחקי מים ובבנייה בקוביות. בגילאים גדולים יותר מתחילים הילדים לפעול במשחקים המשלבים לקיחת סיכון, כמו אומגה, טיפוס על סולמות, הליכה על קרשים מוגבהים ובנייה לגובה בעזרת סולמות. כך, הילדים בוחרים את דרגת הסיכון שהם לוקחים על פי יכולתם, המשתפרת עם הגיל, ועל פי ניסיונם, הנצבר כאשר הם נתקלים בקשיים ומנסים לפתור אותם בכוחות עצמם. המבוגרים הנוכחים לא מפריעים להם או מכוונים את המשחק והלמידה שלהם, אלא רק מתערבים רק בשעת הצורך.

לכל כיתת גן יש גינה קטנה, הנמצאת בפרוזדור בין הכיתות, והילדים מטפלים בצמחים, עוקבים אחר גדילתם ומתעדים את תהליך הגדילה בציור. באחת הכיתות ראינו תיעוד של נבילת צמח:

הצגת השאלה	התשובות	הפתרון	מה קרה אחרי הפתרון?
מדוע הצמח נבל?	לא קיבל מים	להשקות במים	הצמח מת
איך כדאי להשקות? האם להשקות צמחים גדולים בכמות גדולה של מים וצמחים קטנים בכמות קטנה של מים?	לא הייתה מספיק שמש קיבל יותר מדי מים קיבל מעט מדי מים	לחשוף לשמש לתת פחות מים להוסיף עוד מים להעביר את הצמחים הקטנים למקום שהגשם לא מגיע אליו	הצמח גדל

הילדים מציירים את תשובותיהם ואחר כך מספרים לגננת מה ציירו. בשיחה עם כל ילד הגננת רושמת את מה שסיפר לה, ולאחר מכן תולה את כל הציורים על הקיר. תהליך כזה יכול להימשך שבוע ולפעמים יותר. בזמן שהילדים מתחילים לתעד נושא חדש, הנושא הקודם נשמר בקלסר האישי של כל ילד וילדה. תהליך דומה עוברים הילדים גם בנושאים אחרים. למשל, במרכז הבנייה הילדים נתקלו בבעיה ומנסים לפתור אותה:

הילדים באומגה, טיפסו על סולם שנשען על עץ, עמדו על משטח עץ, תפסו חבל והתחילו לנוע עליו. האתגר של לתפוס חבל ולהיות תלוי בין שמיים וארץ מלמד את הילדים לבטוח בעצמם ובסביבתם, ומאפשר להם להתנסות בחוויה גופנית בלי לחזות את התוצאה. האם אגיע אל סוף החבל? האם אפול? שאלות כאלה ואחרות, תוך כדי תנועה, דוחפות להצלחה במשחק ולניסיון לגלות כישרונות נוספים דרך התנסויות שונות, המעמידות אתגרים קוגניטיביים, חברתיים ורגשיים, כאשר לא ממש משנה מה תהיה התוצאה.

לקיחת סיכונים היא בסיס מרכזי בשיטה שעל פיה פועלים גני אנג'י ובעשייה של הילדים על בסיס חיוזי והשערה.

שיחת רפלקציה

באותו יום ביקרנו בגן נוסף, Xiaoshu kindergarten, וגם בו ראינו חצר ענקית, שבה שיחקו ילדים בגילאי שלוש עד חמש. עמדתי בשקט והתבוננתי בילד בן חמש שבנה בקוביות. הילד בנה לבדו מבנה גדול מקוביות, התבונן במבנה מלמטה ומהצדדים, חשב בינו לבין עצמו, והלך להביא קוביות נוספות כדי להמשיך את היצירה שלו. הילד בנה את המבנה מלמטה כלפי מעלה, ודרך ההתבוננות שלו הוא גילה מהם החלקים החסרים לו לבנייה. ההתבוננות, הזמן והסבלנות היו דרך הלמידה שלו. ככל שהבנייה התקדמה, השתנתה דרך ההתבוננות שלו: הוא החל להתרחק מהבניין, להתבונן בו מרחוק, לראות אותו כמכלול ולחשוב על שינויים אפשריים. דרך ההתבוננות שלו התקדמה עוד יותר כשהביא סולם והחל להסתכל על הבניין שלו מלמעלה, כשהוא חושב על הוספת קוביות חדשות. הילד התנועע במרחב בביטחון ובתחושת מסוגלות עצמית, השתהה כדי לחשוב ולהתבונן, וכאשר ידע לאילו קוביות הוא זקוק, רץ אל מחסן הקוביות בשמחה רבה והביא את הקוביות החסרות. במשך כל הזמן הזה, הילד התבונן ביצירה שלו בהערצה והמשיך לבנות אותה באהבה ובשמחה רבה. כאשר הילד שם לב שאני מתבוננת בו ומצלמת אותו, הוא חיך אליי והמשיך בבנייה במרץ ובשמחה.

המשוב החיובי שהילדים מקבלים מהסביבה, בלי ביקורת ובלי התערבות, גורם להם להמשיך בעשייה עם הרבה סיפוק ושמחה. הילדים נמצאים בתנועה מתמדת, בודקים את יכולותיהם ומשפרים אותן ללא הרף, מתמודדים עם קשיים ובעיות במשחק ולומדים לפתור בעיות על סמך ניסיונות קודמים.

נגיעות של סיכון

ביום החמישי ביקרנו ב-Experimental kindergarten, מכלול גנים של 12 כיתות, כאשר בכל כיתה 25-37 ילדים בקבוצת גיל אחת. בחצר שיחקו

איך מתחילים לערוך שיחת רפלקציה בגני אנגי?

במשך חודש שלם, כל כיתה גן נמצאת במרחב משחק מסוים בחצר. הילדים מתחילים להכיר את הסביבה החדשה, את המשחקים והחומרים החדשים, ולאט לאט מעמיקים את הקשר, האינטראקציה והמשחק. הגננת מתחילה להסריט את הילדים בפעילותם כדי לתעד את הקשרים ואת המשחק שנבנה.

בהמשך מתחילים הילדים להסביר את ההתנסויות והחוויית שלהם במשחק, וכך מתחילים לערוך רפלקציה באופן מובנה. תוך כדי הרפלקציה, הגננות לעולם לא מתקנות את המסקנה שאליה הגיעו הילדים. המסקנות של כל הילדים מתקבלות באותו אופן, והילדים לא מקבלים חיזוק מוחשי (למשל מדבקה) על מסקנותיהם. החיזוק הוא בתשומת ליבה של הגננת, האומרת משהו כמו "הבנתי, מה עוד אתה מציע?", מנסחת את דברי הילדים במשפטים ראויים, מציגה את שהילדים אמרו ושואלת שאלות רלוונטיות לנושא הדיון. אם יש ילדים שמתקשים להביע את עצמם, הגננת בודקת את הסיבה לקושי. בדרך כלל הסיבה היא שהילד מתקשה למשב את עצמו. במקרים אלה הגננת מתחילה לדובב את הילד ולהזמין לשיחות אישיות או לשיחות בקבוצה קטנה. לא מחייבים את הילד לרפלקציה בקבוצה הגדולה עד שהוא מתרגל לעניין הרפלקציה ולדיבור מול קבוצת עמיתים.

דוגמה לשיחת רפלקציה

באולם גדול, עם גננות רבות וחברי הקבוצה שלנו, ישבה קבוצת ילדים בני חמש. הגננת הראתה להם תמונות שצילמה באותו יום במהלך המשחק בחצר. לאחר שהילדים בחרו תמונה, החלה הגננת לשאול שאלות ולהקרין את הסרטון לילדים. בסרטון נראו ארבעה צמיגים, זה מעל זה, כאשר הצמיגים התחתונים קטנים מהצמיגים העליונים. בצד אחד של הצמיגים היה מונח קרש כמגלשה, ובצד השני היה מונח סולם.

הצגת השאלה	התשובות	הפתרון	מה קרה אחרי הפתרון?
מדוע לא הצלחנו לטפס על המבנה הגבוה שבנינו?	בגלל שפחדנו בגלל שהוא גבוה מדי	לא לפחד להביא סולם ולטפס לבנות מדרגות למבנה	הצלחנו לטפס לראש המבנה כי השתמשנו בסולם

פתרון הבעיות בשיטה זו נעשה באופן יומיומי, וכל בעיה נדונה עד מציאת הפתרון דרך ניסוי וטעייה. הילדים יכולים להתקל באותה בעיה כמה פעמים, והפתרונות יכולים להשתנות בהתאם לידע ולניסיון של הילדים. כל זה עובר דרך הציור והתייעוד המילולי היומיומי, שנשמרים בקלסר של הילדים.

קטנים, והצמיגים שם למעלה הם צמיגים גדולים.	הגננת: מי רוצה לשתף בחוויה שלו?
הגננת: מה שאמרת קשור לזה שהקרב נפל?	ילד 1: שיחקנו עם הקרב, אבל הקרב כל הזמן נפל מהצמיג.
ילד 8: כשהצמיגים והקרב רטטו בזמן שהילדים דרכו עליהם, הצמיגים רטטו ולא היו יציבים בגלל השוני בגודל בין הצמיגים, ולכן הסולם בצד השני נפל גם.	התמונה השלישית מראה את הצמיגים ממשיכים ליפול. הגננת: גם שתי התמונות נראות אותו דבר. הצמיגים המשיכו ליפול בתמונה השלישית?
הגננת: עכשיו הבנתי, זה מאוד מעניין ומורכב, אבל עכשיו אני מבינה.	ילד: כן. התמונה האחרונה שלי - כשהנחתי שני צמיגים, שני הצמיגים נפלו.
ילד 9: כשהחבר שלי טיפס על הקרב, כף הרגל שלו יצרה כוח שדחף את הקרב למטה, בגלל זה הקרב נפל. ילד 10: אם תשתמש בקרב יותר ארוך, הוא לא ייפול. אני גם שיחקתי באותו משחק בפעם שעברה, כשרצתי על הקרב, הקרב זז בכיוון ההפוך, וכשעצרתי הקרב הפסיק לזוז.	הגננת: מי היה בקבוצה איתו? ילד 2: אני נתקלתי באותה בעיה כמוהו. עליתי על הסולם, הצמיגים רעדו והסולם שלי נפל. קרב העץ גם הוא רעד. כשיצאתי מהצד של הסולם, הקרב נפל; כשיצאתי מהצד של הקרב, הסולם נפל.
הגננת: זה גילוי חדש. למה הקרב מפסיק לזוז כשהפעולה מפסיקה?	ילד 3: אני שיחקתי איתם ונתקעתי באחד הצמיגים. החברים שלי עזרו לי ודחפו את הצמיגים ואז יצאתי.
ילד 10: בגלל שהקרב הוא קל, אין לו את הכוח והאנרגיה להיות יציב.	הגננת: עכשיו כשאתה מסביר, אני מבינה מה משמעות הציור שלך. למה הצמיגים נופלים כל הזמן?
ילד 11: אני לא מסכים עם זה. אני מאמין שזה בגלל הגודל של הצמיגים. אם הצמיגים היו באותו גודל ואתה משתמש בקרב יותר ארוך, זה יעבוד.	ילד 4: אני מרגיש שהצמיגים נופלים בגלל שהם לא דבוקים זה לזה בצורה מסודרת.
הגננת: בואו ננתח את זה. למה צמיגים באותו גודל יעזרו לנו לפתור את הבעיה הזו?	הגננת: למה הם לא יפלו אם יהיו דבוקים בצורה מסודרת? ילד 4: [חוזר על תשובתו]
ילד 12: אני מציע שהצמיג הגדול יהיה בבסיס והצמיג הקטן יהיה למעלה, זה יאזן את המבנה. בעצם המבנה אינו יציב, כי בתמונה זו אנחנו יכולים לראות שהצמיג הקטן נמצא למטה ומרכז הכובד מוטה הצידה. ילד 11: אני רוצה להדגיש את החשיבות של אורך הקרב.	[הגננת מפעילה סרטון וידיאו של משחק הילדים]. הגננת: זאת בעיה שחוזרת על עצמה אצל שלושה מהחברים שלכם. ילד 5: כשהחברים שלי עזבו את הקרב, הוא נפל מיד, הוא לא היה יציב.
הגננת: בסדר, תעשה את זה.	הגננת: למה אתה מתכוון כשאתה אומר לא היה יציב? ילד 5: החלל שבו הונח הקרב היה קטן, לכן הקרב נפל.
ילד 11: אם הקרב ארוך יותר, זה ייקח לו זמן עד שהוא ייפול, ולחברים יהיה זמן לעלות עליו לפני שהוא נופל.	הגננת: למה אתה חושב שהקרב נפל בגלל שהחלל היה קטן? ילד 6: אם תתאים את החלל זה לא ייפול.
הגננת: אני לא יכולה לא להסכים. גם זה יכול לעבוד.	הגננת: למה אתה מתכוון כשאתה אומר להתאים? ילד 6: אם היינו משתמשים בצמיגים באותו גודל, הקרב לא היה נופל.
ילד 13: אם אתה מסדר את זה יותר למעלה, זה יכול להיות יותר יציב, ומהירות הטיפוס היא קריטית, אם אתה מטפס מהר יכולה להיות בעיה.	הגננת: למה? ילד 7: אני מרגיש שאם הצמיגים היו באותו גודל, הקרב היה נופל עוד יותר, ולא היה מקום לקרב העץ להישען עליו.
הגננת: למה אתה מתכוון כשאתה אומר בעיה? האם מישהו יכול לעזור לו להסביר את העניין הזה?	הגננת: האם יש ילד שחושב אחרת? ילד 8: אני חושב שרטט גרם לקרב ליפול. הסוף של הקרב ושל הצמיגים רטט כשהחברים שלי הלכו עליו. לכן הקרב רטט והחליק מעל הצמיגים שבבסיס. אלה הם צמיגים
ילד 14: החבר שלי כבד והקרב קל. לכן הקרב לא יכול להחזיק את המשקל ואת הפעולה המהירה של החבר שלי. אם הקרב והחבר שלי היו באותו משקל, הקרב יכול היה להחזיק את המהירות שלו בזמן הטיפוס. אני מרגיש שהבעיה קשורה גם לאופן שבו עומד הסולם בצד השני של הצמיגים. אם יש הרבה צמיגים צמודים, הקרב והסולם יחליקו יותר בקלות.	

אם מצמידים פחות צמיגים, יהיה להם פחות קל להחליק.

הגננת: איך אתה יודע?

ילד 14: מניסיון המשחק שלי.

הגננת: בסדר, אתה יכול לחקור עניין זה מחר כדי להבין את הדינמיקה של הבעיה. אני אפעיל את הסרטון מחדש וננסה לגלות פרטים שלא שמנו לב אליהם קודם.

מה הוסיפו כדי לפתור את הבעיה ועוד. פעמים רבות הילדים מסתמכים בפתרון הבעיה על ניסיון העבר שלהם או על משחק של חברים. בדומה לרפלקציה שהילדים עורכים, גם הגננות בגני אנג' עורכות רפלקציה יומיומית על עבודתן ומתעדות מה התרחש באותו יום. מדי יום ישי, הגננות מקיימות למידת עמיתים ורפלקציה משותפת.

הרפלקציה שעורכים הילדים בגני אנג' מזכירה מאוד את עקרונות הגישה הדיאלוגית. הבסיס של השיטה הדיאלוגית גם הוא קשב והתבוננות, גם בה מהווים הילדים מקור ידע עבור חברים, וכל קהילת הגן שותפה ללמידה - הילדים, ההורים והצוות החינוכי.

תוכנית הלימודים בגני אנג' מחוברת למורשת, לקהילה ולשינויים במזג האוויר. זהו שינוי ניכר בהשוואה לתוכניות לימודים קודמות, שהיו נהוגות באזור זה בסין בעבר, שכללו הקניה של ידע בנושאים אקדמיים, ללא מתן אפשרות לילדים להביע את עצמם. בתוכנית היום הילד הוא עצמאי, בוחר במה לשחק ועל איזה נושא לדבר. גם כיום מתרחשת כמובן למידה אקדמית, אבל הילד מחובר יותר לרגשותיו ולעצמאותו ועומדים לרשותו מרחב וחופש למשחק ולרפלקציה, מה שמקל עליו את תהליך הלמידה. חשוב להדגיש שהילדים יכולים לערוך רפלקציה גם על רגשותיהם, ולא רק על המשחק. למשל, ילד המבטא אלימות, לאחר שערך רפלקציה על הרגש שלו כלפי האלימות, יכול להחליט לעזור לאחרים במקום להפגין שוב אלימות, וזאת במודעות ובעצמאות.

לפני שנים רבות אמר אפלטון:

"החינוך היעיל ביותר הוא לתת לילד לשחק בדברים נפלאים".

בגני אנג' פגשתי דברים נפלאים.

מרגישים שהילדים המתחנכים בגני אנג' אחראים יותר, מוכנים יותר לעזור לאחרים וגורמים להורים לשחק איתם בבית. זמן האיכות המשפחתי, כאשר הילדים יודעים לבחור וההורים מקבלים את בחירותיהם, השתנה. לדוגמה, הורים סיפרו לנו כי סרטים מצוירים בטלוויזיה לא מעניינים את ילדיהם והם יותר נהנים להיות פעילים ולקחת חלק במשחק.

אפשר להסכים או לא להסכים עם שיטתה של צ'נג שואצ'ין, אבל אי

אפשר להישאר אדישים אליה. זו שיטה המעוררת מחשבה והשראה. שיטה ברורה, עקבית, שבמרכזה נמצאים הילד והמבוגר, וביחד הם עוברים תהליכים של למידה, שבבסיסם רפלקציה עצמית וקבוצתית כאחד.

בסיס המשחק בגני אנג' הוא לקיחת סיכונים, שמחה, אהבה ושיתוף. מדי יום עורכים הילדים רפלקציה על המשחק ועל העשייה שלהם. הגננת שואלת שאלה פתוחה כמו, מי רוצה לשתף? מי רוצה לספר? ותוך כדי דיון הילדים מדברים על החוויה שלהם, על בעיה שבה נתקלו תוך כדי משחק, איך ניסו לפתור את הבעיה, למה לא הצליחו, מי עזר להם,

תובנות

המסע לגני אנג' היה חשיפה לתרבות אחרת. בתרבות המסורתית הסינית מתייחסים אל הילד לא פעם כאל מבוגר. לעומת זאת, השינוי התפיסתי והמערכתי שחל בגני אנג', כאשר יש הרבה מאוד הקשבה וכבוד אל הילד כילד, משפיע על הילדים, ההורים ועל הקהילה, שהרי הורים משתנים לא פעם בעקבות ילדיהם.

הורים סיפרו לנו שלילדים הקטנים שנמצאים בגני אנג' ביטחון עצמי רב מזה של הילדים הגדולים יותר במשפחה, שהתחנכו בגנים אחרים. הם